

QUAN ĐIỂM CỦA CHỦ TỊCH HỒ CHÍ MINH VỀ VAI TRÒ NGƯỜI THẦY TRONG HUẤN LUYỆN NGHỀ NGHIỆP VÀ GIÁ TRỊ TRONG QUÁ TRÌNH XÂY DỰNG ĐỘI NGŨ GIẢNG VIÊN QUÂN SỰ THỜI KỲ MỚI

TRƯƠNG QUANG DŨNG (*)

Tóm tắt: Sinh thời, Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định huấn luyện cán bộ là công việc gốc của Đảng, trong đó yêu cầu then chốt là phải làm việc gì học việc ấy; cán bộ ở môn nào phải học cho thạo công việc ở trong môn ấy. Bài viết tập trung phân tích cơ sở lý luận, nội dung và các giá trị cốt lõi trong quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về vai trò của người thầy trong huấn luyện nghề nghiệp và giá trị của những quan điểm này trong việc xây dựng, phát triển đội ngũ giảng viên quân sự trong thời kỳ mới.

Từ khóa: Giảng viên quân sự; Hồ Chí Minh; huấn luyện cán bộ; huấn luyện nghề nghiệp; người thầy; tư tưởng giáo dục.

Abstract: During his lifetime, President Ho Chi Minh affirmed that cadre training was the fundamental task of the Party, with the key requirement being that cadres must learn what they are doing; ones in any field must master the work within that field. This article analyzes the theoretical foundations, core content and key values of President Ho Chi Minh's viewpoints on the role of teachers in vocational training and examines the significance of these viewpoints for building and developing the contingent of military instructors in the new period.

Keywords: Military instructors; President Ho Chi Minh; cadre training; vocational training; teachers; educational thought.

Ngày nhận bài: 20/10/2025 Ngày biên tập: 10/12/2025 Ngày duyệt đăng: 19/12/2025

1. Cơ sở hình thành quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về vai trò của người thầy trong huấn luyện nghề nghiệp

1.1. Từ nền tảng văn hóa - truyền thống dân tộc Việt Nam về vai trò của người thầy

Trong lịch sử dân tộc Việt Nam, “người thầy” không chỉ được xem là người truyền dạy chữ nghĩa, mà còn là người dẫn dắt người học đến với các giá trị chân - thiện - mỹ, hình thành nhân cách và tinh thần yêu nước. Các giá trị truyền thống như “tôn sư trọng đạo”, “học để làm người”, đã ăn sâu

vào tâm thức, trở thành một trụ cột trong đời sống tinh thần mỗi con người Việt Nam. Chủ tịch Hồ Chí Minh đã sớm tiếp thu các giá trị truyền thống đó để hình thành quan điểm coi giáo dục và người thầy là nhân tố quyết định sự hưng thịnh của quốc gia, sự thành công của cách mạng. Từ truyền thống coi “hiền tài là nguyên khí quốc gia”, Người phát triển thành nhận thức mới mang tầm thời đại: “Người thầy giáo tốt - thầy giáo xứng đáng là thầy giáo là người vẻ vang nhất. Dù là tên tuổi không đăng trên báo, không được thưởng huân chương, song những người thầy tốt là những anh hùng vô danh”⁽¹⁾.

(*) ThS; Học viện Chính trị, Bộ Quốc phòng

Trong điều kiện đất nước bước vào thời kỳ cách mạng dân tộc dân chủ và xây dựng chủ nghĩa xã hội, Người nhấn mạnh người thầy là “nguồn lực đặc biệt” của sự nghiệp kiến thiết và bảo vệ Tổ quốc; không chỉ làm nhiệm vụ giảng dạy, mà còn là tấm gương sống, là trung tâm lan tỏa giá trị nhân văn, cách mạng và trí tuệ Việt Nam, là nhân tố chiến lược trong công cuộc huấn luyện, đào tạo đội ngũ cán bộ, bảo đảm cho sự phát triển bền vững của sự nghiệp cách mạng Việt Nam.

1.2. Từ quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin về vai trò của giáo dục đối với cách mạng

C.Mác khẳng định rằng: “Trong tính hiện thực của nó, bản chất con người là tổng hòa những mối quan hệ xã hội”⁽²⁾; do đó muốn biến quần chúng lao động thành lực lượng cách mạng thì phải thông qua giáo dục chính trị, tư tưởng, đạo đức. V.I.Lênin tiếp tục phát triển luận điểm đó khi nhấn mạnh không có lý luận cách mạng thì cũng không thể có phong trào cách mạng. Như vậy, trong quan điểm của chủ nghĩa Mác - Lênin, người thầy không chỉ truyền đạt tri thức, mà còn hình thành ý thức giai cấp và bản lĩnh chính trị cho người học.

Kế thừa và phát triển sáng tạo quan điểm đó, ngay từ thời hoạt động cách mạng ở Quảng Châu (1925 - 1927), lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc đã tổ chức “Hội Việt Nam Cách mạng Thanh niên” và mở lớp huấn luyện lý luận chính trị, tự tay giảng bài, biên soạn tài liệu, trong đó xác định rõ: “Huấn luyện cán bộ là công việc gốc của Đảng”⁽³⁾. Đây là bước chuyển từ quan điểm triết học về giáo dục sang tư tưởng chính trị tổ chức về huấn luyện nghề nghiệp cho cán bộ, mà trung tâm là người thầy cách mạng. Người không xem huấn luyện nghề nghiệp chỉ là việc “dạy chữ, dạy nghề”, mà là quá trình đào tạo con người toàn diện trên tất cả các mặt, kết hợp giữa giáo dục lý luận, rèn luyện đạo đức, và thực hành công tác bởi “Học để làm việc, làm người, làm cán bộ. Học để phụng sự Đoàn thể, giai cấp và nhân dân, Tổ quốc và nhân loại”⁽⁴⁾.

1.3. Từ thực tiễn cách mạng Việt Nam

Quá trình tổ chức, lãnh đạo phong trào yêu nước và cách mạng đã giúp Chủ tịch Hồ Chí Minh thấy rõ thành bại của cách mạng

phụ thuộc trực tiếp vào chất lượng của đội ngũ cán bộ, mà đội ngũ ấy chỉ có thể trưởng thành nhờ vào công tác huấn luyện, bồi dưỡng và giáo dục có hệ thống. Chính từ yêu cầu khách quan đó, tư tưởng về vai trò người thầy trong huấn luyện nghề nghiệp được hình thành và ngày càng hoàn thiện.

Ngay trong những năm hoạt động ở nước ngoài, đặc biệt giai đoạn 1923 -1929, Lãnh tụ Nguyễn Ái Quốc đã trực tiếp tổ chức các lớp huấn luyện chính trị, giảng dạy lý luận, đạo đức và phương pháp vận động quần chúng cho thanh niên Việt Nam yêu nước tại Quảng Châu. Tác phẩm *Đường Kách mệnh* (1927) không chỉ là tài liệu lý luận đầu tiên của cách mạng Việt Nam, mà còn là giáo trình sư phạm cách mạng đầu tiên, thể hiện rõ quan điểm về người thầy, người hướng dẫn, dìu dắt học viên trở thành cán bộ cách mạng chân chính. Người khẳng định: “Huấn luyện nghề nghiệp phải thực hành khẩu hiệu: làm việc gì học việc ấy”⁽⁵⁾.

Từ sau Cách mạng Tháng Tám năm 1945, trong điều kiện đất nước bước vào hai cuộc kháng chiến trường kỳ, Chủ tịch Hồ Chí Minh cho rằng muốn thành công trong xây dựng và bảo vệ Tổ quốc thì phải chăm lo giáo dục, huấn luyện, nâng cao trình độ lý luận và phẩm chất đạo đức cho cán bộ; mà nhân tố quyết định là đội ngũ người dạy những “người thầy cách mạng”. Người khẳng định người thầy là người thắp lên ngọn lửa cách mạng trong lòng học trò, là nhân tố trung tâm gắn kết lý luận với thực tiễn, biến nhận thức thành hành động cách mạng. Đây là tư tưởng có tính khoa học, nhân văn và chiến lược, góp phần định hướng cho công tác đào tạo, bồi dưỡng đội ngũ cán bộ trong mọi giai đoạn phát triển của cách mạng Việt Nam.

2. Giá trị quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về vai trò của người thầy trong xây dựng đội ngũ giảng viên quân sự thời kỳ mới

2.1. Giá trị lý luận

Quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về vai trò của người thầy cung cấp nền tảng lý luận toàn diện cho xây dựng đội ngũ giảng viên quân sự thời kỳ mới. Người khẳng định vị trí đặc biệt của người thầy như nhân tố quyết

định chất lượng đào tạo cán bộ và là chủ thể sáng tạo văn hóa - chính trị, góp phần hình thành nhân cách, bản lĩnh, năng lực thực tiễn. Người xác lập mô hình “người thầy cách mạng” với tri thức gắn lý tưởng, đức - tài hài hòa, phong cách nêu gương, thống nhất lời nói và hành động. Người viết: “Nếu thầy giáo, cô giáo bàng quan thì lại đúc ra một số công dân không tốt, cán bộ không tốt. Nói tóm lại, chính trị là đức, chuyên môn là tài. Có tài mà không có đức là hỏng. Có đức mà chỉ i, tờ thì dạy thế nào? Đức phải có trước tài”⁽⁶⁾. Tư tưởng ấy tạo cơ sở cho hình tượng “người thầy - chiến sĩ” và cho mối quan hệ biện chứng giữa giáo dục, huấn luyện và xây dựng đội ngũ cán bộ trong quân đội.

2.2. Giá trị thực tiễn

Một là, định hướng chuẩn mực nghề nghiệp và đạo đức cách mạng cho đội ngũ giảng viên quân sự. Trong điều kiện đặc thù của môi trường sư phạm quân đội, giảng viên không chỉ là người truyền thụ tri thức mà còn là người tổ chức, lãnh đạo, giáo dục và nêu gương về nhân cách, lối sống, tác phong. Việc thấm nhuần tư tưởng “vừa hồng, vừa chuyên” giúp đội ngũ giảng viên xác lập chuẩn giá trị nghề nghiệp: có bản lĩnh chính trị vững vàng, trung thành tuyệt đối với Đảng, có đạo đức trong sáng, tác phong mẫu mực, và năng lực chuyên môn đáp ứng yêu cầu của thời kỳ mới. Đây chính là nền tảng để hình thành đội ngũ giảng viên quân sự vừa là nhà giáo, vừa là người chiến sĩ trên mặt trận tư tưởng văn hóa của Quân đội.

Hai là, gắn kết chặt chẽ giữa dạy học, huấn luyện với rèn luyện nhân cách và bản lĩnh chính trị cho học viên. Trong Quân đội, điều này có nghĩa đặc biệt quan trọng là quá trình giảng dạy phải gắn liền với huấn luyện, rèn luyện bản lĩnh, ý chí, tác phong quân nhân và phẩm chất chính trị cho học viên. Giảng viên không chỉ là người truyền đạt tri thức mà còn là nhân tố trực tiếp hình thành phẩm chất người cán bộ Quân đội nhân dân Việt Nam, qua đó xây dựng thế hệ cán bộ, chiến sĩ có bản lĩnh vững vàng, tư duy độc lập và năng lực lãnh đạo, chỉ huy đáp ứng yêu cầu bảo vệ Tổ quốc trong tình hình mới.

Ba là, tạo cơ sở cho việc xây dựng môi trường sư phạm quân sự chuẩn mực, kỷ luật và nhân văn. Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn đề cao mối quan hệ giữa thầy và trò trên nền tảng của tình thương, sự tôn trọng và trách nhiệm, coi đó là yếu tố hình thành văn hóa, nền nếp nhà trường. Vận dụng tư tưởng ấy, môi trường sư phạm quân sự được định hình theo hướng chuẩn mực, kỷ luật, dân chủ, nhân văn, trong đó giảng viên là trung tâm của quá trình kiến tạo văn hóa sư phạm để giúp người học phát triển toàn diện về trí, đức, thể, mỹ, đồng thời, củng cố tinh thần đoàn kết, kỷ cương, tôn trọng lẫn nhau giữa các chủ thể giáo dục.

Bốn là, thúc đẩy đổi mới nội dung, chương trình và phương pháp giảng dạy đáp ứng yêu cầu hiện đại hóa Quân đội và chuyển đổi số trong tình hình mới hiện nay. Tư tưởng Hồ Chí Minh về học tập, sáng tạo và đổi mới mang ý nghĩa thực tiễn sâu sắc đối với hoạt động giảng dạy trong các học viện, nhà trường quân đội hiện nay. Trong bối cảnh Cách mạng công nghiệp 4.0 và chuyển đổi số trong giáo dục, việc vận dụng tinh thần sáng tạo, cầu thị và tinh thần học phải đi đôi với hành, lý luận phải gắn với thực tiễn của Chủ tịch Hồ Chí Minh giúp giảng viên quân sự chủ động ứng dụng công nghệ mô phỏng, phương pháp dạy học trực tuyến, học liệu số và phương pháp huấn luyện thực tế ảo, góp phần nâng cao chất lượng, hiệu quả và tính linh hoạt của quá trình đào tạo.

Năm là, củng cố niềm tin, động lực cống hiến và ý thức trách nhiệm của đội ngũ giảng viên quân sự đối với sự nghiệp giáo dục đào tạo. Tư tưởng Hồ Chí Minh khẳng định nghề dạy học là nghề cao quý nhất trong những nghề cao quý, mang sứ mệnh “trồng người” cho tương lai dân tộc. Trong môi trường quân sự, tư tưởng ấy trở thành nguồn động viên tinh thần mạnh mẽ, giúp giảng viên nhận thức rõ hơn về trách nhiệm xã hội và danh dự nghề nghiệp. Đây chính là động lực nội sinh bền vững, bảo đảm cho sự phát triển ổn định, chuyên nghiệp và nhân văn của đội ngũ giảng viên quân sự trong thời kỳ mới.

3. Vận dụng quan điểm của Chủ tịch Hồ Chí Minh về vai trò của người thầy trong xây dựng đội ngũ giảng viên quân sự thời kỳ mới

Thứ nhất, tăng cường giáo dục tư tưởng Hồ Chí Minh cho đội ngũ giảng viên quân sự. Hoạt động này không chỉ dừng lại ở truyền đạt tri thức, mà còn phải hướng tới hình thành niềm tin, lý tưởng, tình cảm cách mạng và bản lĩnh chính trị vững vàng, giúp giảng viên nhận thức sâu sắc vai trò, trách nhiệm của mình trong công cuộc “trồng người” cho Quân đội. Quá trình giáo dục cần được tiến hành một cách hệ thống, thường xuyên, gắn với thực tiễn huấn luyện, giảng dạy và nghiên cứu khoa học quân sự. Nội dung giáo dục phải toàn diện, kết hợp giữa việc học tập lý luận tư tưởng với rèn luyện đạo đức, phong cách, phương pháp công tác, nhất là phong cách nêu gương, gần gũi, sâu sát, khoa học và sáng tạo của Chủ tịch Hồ Chí Minh. Bên cạnh đó, cần đổi mới hình thức và phương pháp giáo dục theo hướng kết hợp giữa đào tạo chính quy với tự học, tự nghiên cứu; giữa giảng dạy chuyên đề với sinh hoạt chính trị, tọa đàm, hội thảo chuyên sâu.

Thứ hai, cụ thể hóa tư tưởng Hồ Chí Minh trong chuẩn hóa tiêu chí giảng viên quân sự. Đây không chỉ là yêu cầu khách quan của quá trình chuyên nghiệp hóa đội ngũ nhà giáo quân sự mà còn là cơ sở để thống nhất nhận thức, hành động và định hướng giá trị của giảng viên quân sự trong thời kỳ mới. Theo đó, tiêu chí về phẩm chất chính trị đạo đức cần được đặt lên hàng đầu, coi đó là thước đo bản lĩnh, niềm tin và lý tưởng nghề nghiệp của giảng viên; tiêu chí sư phạm và trình độ chuyên môn phải gắn với yêu cầu hiện đại hóa quân đội và sự phát triển của khoa học - công nghệ; tiêu chí về phong cách, tác phong và văn hóa sư phạm quân sự phải được cụ thể hóa từ phong cách Hồ Chí Minh - mẫu mực của sự giản dị, chân thành, tôn trọng con người và tận tụy với nghề.

Thứ ba, đổi mới phương pháp huấn luyện giảng viên và xây dựng môi trường văn hóa sư phạm quân sự theo tư tưởng Hồ Chí Minh. Đổi mới phương pháp huấn luyện giảng viên

phải xuất phát từ yêu cầu xây dựng người thầy, người chiến sĩ, nhà giáo dục cách mạng. Chủ tịch Hồ Chí Minh luôn coi “dạy học là một nghề rất sáng tạo”, do đó phương pháp huấn luyện cần vượt khỏi khuôn khổ truyền thụ một chiều để trở thành quá trình đồng sáng tạo giữa người dạy và người học. Việc huấn luyện giảng viên không thể chỉ dừng ở việc cập nhật kiến thức, mà phải hướng đến hình thành năng lực tư duy lý luận, năng lực phản biện, khả năng vận dụng sáng tạo tri thức vào huấn luyện, giảng dạy và nghiên cứu khoa học quân sự để góp phần hình thành đội ngũ giảng viên quân sự có tư duy khoa học độc lập, có khả năng tổ chức quá trình dạy học sáng tạo, có bản lĩnh tư tưởng vững vàng và tinh thần sư phạm mẫu mực.

Bên cạnh đó, xây dựng môi trường văn hóa sư phạm quân sự theo tư tưởng Hồ Chí Minh không chỉ là tạo ra không gian giáo dục thuận lợi, mà là quá trình xây dựng một giá trị văn hóa mang tính định hướng, trong đó con người được đặt ở trung tâm của mọi hoạt động. Chủ tịch Hồ Chí Minh khẳng định: “Văn hóa soi đường cho quốc dân đi”⁽⁷⁾, điều đó cũng có nghĩa môi trường văn hóa trong các học viện, nhà trường chính là “đường dẫn” cho sự phát triển nhân cách, trí tuệ và năng lực của người thầy.

Việc đổi mới phương pháp huấn luyện giảng viên và xây dựng môi trường văn hóa sư phạm quân sự cần được cụ thể hóa bằng các chương trình, quy chuẩn và mô hình tổ chức cụ thể, tính kế thừa, phát triển và hội nhập song vẫn đảm bảo con đường phát triển giáo dục quân sự mang đậm bản sắc Việt Nam - hiện đại, nhân văn, kỷ luật, sáng tạo và khoa học./.

Ghi chú:

(1) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 14, Nxb CTQG-ST, H.2021, tr.402.

(2) C.Mác và Ph.Ăngghen, *Toàn tập*, tập 2, tr.358.

(3), (5) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 5, sđd, tr.309.

(4) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 6, sđd, tr.9.

(6) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 12, sđd, tr.269.

(7) Hồ Chí Minh, *Toàn tập*, tập 1, sđd, tr.25.